<u>**15 -ാം കേരള നിയമസഭ**</u>

<u>**14 -ാം സമ്മേളനം**</u>

<u>**നക്ഷത്ര ചിഹ്നം ഇല്ലാത്ത ചോദ്യം നം. 996**</u>　　　<u>**18-09-2025 - ൽ മറുപടിയ്ക്ക്**</u>

<u>**പുനലൂർ മണ്ഡലത്തിലെ സ്വയം സന്നദ്ധ പുനരധിവാസ പദ്ധതി**</u>

ചോദ്യം		ഉത്തരം	
ശ്രീ പി എസ് സുപാൽ		ശ്രീ. എ. കെ. ശശീന്ദ്രൻ (വനം-വന്യജീവി വകുപ്പ് മന്ത്രി)	
(എ)	പുനലൂർ താലൂക്കിൽ കുളത്തുപ്പുഴ വില്ലേജിൽ റോസ് മല, കട്ടിളപ്പാറ ഉൾപ്പെടെയുള്ള പ്രദേശങ്ങളിൽ നിന്നും വനം-വന്യജീവി വകുപ്പിന്റെ 'സ്വയം സന്നദ്ധ പുനരധിവാസ പദ്ധതി' പ്രകാരം പുനരധിവസിപ്പിക്കുന്ന കുടുംബങ്ങൾക്ക് നഷ്ടപരിഹാരത്തുക ലഭ്യമാക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ടോ; വിശദമാക്കാമോ;	(എ)	സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട് . പുനലൂർ താലൂക്കിൽ കുളത്തുപ്പുഴ വില്ലേജിലെ റോസ്മല, കട്ടിളപ്പാറ സെറ്റിൽമെന്റുകളിൽ 178 അർഹതപ്പെട്ട കുടുംബങ്ങൾക്ക് പാക്കേജ് തുക നൽകി വനാന്തരങ്ങളിൽ നിന്ന് മാറിപ്പോകുവാനുള്ള സാഹചര്യം ഒരുക്കിയിട്ടുണ്ട്. കട്ടിളപ്പാറ സെറ്റിൽമെന്റിൽ 66 അർഹതപ്പെട്ട കുടുംബയൂണിറ്റുകൾക്ക് പദ്ധതി തുക പൂർണ്ണമായും നൽകുകയും (യൂണിറ്റ് ഒന്നിന് 15 ലക്ഷം രൂപ നിരക്കിൽ), 2 അർഹതപ്പെട്ട കുടുംബയൂണിറ്റുകൾക്ക് ആദ്യ ഗഡുവായ 7.5 ലക്ഷം വീതം ഇതിനകം നൽകിയിട്ടുള്ളതാണ്. വസ്തു രജിസ്ട്രേഷൻ കഴിയുന്ന മുറയ്ക്ക് തുക പൂർണ്ണമായും നല്കാൻ കഴിയുന്നതാണ്. റോസ്മല സെറ്റിൽമെന്റിൽ 88 അർഹതപ്പെട്ട കുടുംബയൂണിറ്റുകൾക്ക് പദ്ധതി തുക പൂർണ്ണമായും നൽകുകയും (യൂണിറ്റ് ഒന്നിന് 15 ലക്ഷം രൂപ നിരക്കിൽ), 22 അർഹതപ്പെട്ട കുടുംബയൂണിറ്റുകൾക്ക് ആദ്യ ഗഡുവായ 7.5 ലക്ഷം വീതം ഇതിനകം നൽകിയിട്ടുള്ളതാണ്.വസ്തു രജിസ്ട്രേഷൻ കഴിയുന്ന മുറയ്ക്ക് തുക പൂർണ്ണമായും നല്കാൻ കഴിയുന്നതാണ്.
(ബി)	ഇവിടെ വിവിധ ഘട്ടങ്ങളിലായി വിതരണം ചെയ്ത തുകയുടെ വിശദാംശങ്ങൾ ലഭ്യമാക്കാമോ;	(ബി)	നവകിരണം സ്വയം സന്നദ്ധ പുനരധിവാസ പദ്ധതിയിലൂടെ കട്ടിളപ്പാറ, റോസ്മല സെറ്റിൽമെന്റുകളിലായി 24.9 കോടി രൂപ (റീബിൽഡ് കേരള ഡെവലപ്മെന്റ് പദ്ധതി മുഖേനെ 23.1 കോടിയും, കിഫ്ബി പദ്ധതി മുഖേനെ 1.8 കോടിയും) കുടുംബങ്ങൾക്ക് നൽകിയിട്ടുള്ളതാണ്.
(സി)	സ്വയം സന്നദ്ധ പുനരധിവാസ പദ്ധതിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട 'നവകിരണം പദ്ധതി'യുടെ നിലവിലുള്ള അംഗീകൃത മാർഗ്ഗരേഖയുടെ പകർപ്പ് ലഭ്യമാക്കാമോ;	(സി)	അംഗീകൃത മാർഗ്ഗരേഖയുടെ പകർപ്പ് ഉള്ളടക്കം ചെയ്യുന്നു.

(ഡി)	പുനലൂർ താലൂക്കിൽപ്പെട്ട വിവിധ വില്ലേജുകളിൽ നിന്നും സ്വയം സന്നദ്ധ പുനരധിവാസ പദ്ധതി പ്രകാരം എത്ര ഭൂമി ഏറ്റെടുത്തിട്ടുണ്ടെന്നും അവ ഏതൊക്കെ പ്രദേശങ്ങളാണെന്നും വിശദമാക്കാമോ;	(ഡി)	പുനലൂർ താലൂക്കിൽപ്പെട്ട ശെന്തുരുണി വന്യജീവി സങ്കേതത്തിൽനിന്നും സ്വയംസന്നദ്ധ പുനരധിവാസ പദ്ധതി പ്രകാരം റോസ്മലയിൽ നിന്നും 9.487 ഹെക്ടറും കട്ടിളപ്പാറയിൽനിന്നും 8.7721 ഹെക്ടറും ഉൾപ്പെടെ ആകെ 18.26 ഹെക്ടർ ഭൂമി വനംവകുപ്പ് ഏറ്റെടുത്തിട്ടുണ്ട്. തിരുവനന്തപുരം ഡിവിഷനു കീഴിലുള്ള കുളത്തുപ്പുഴ റെയിഞ്ചിലെ മാത്രക്കരിക്കം (3.7109 ഹെക്ടർ), വട്ടക്കരിക്കം (2.6558 ഹെക്ടർ), ചന്നമല (1.1854 ഹെക്ടർ), ഡാലിക്കരിക്കം (0.9863 ഹെക്ടർ) എന്നീ സെറ്റിൽമെന്റുകളിലായി ആകെ മൊത്തം 8.5384 ഹെക്ടർ ഭൂമി വനംവകുപ്പ് ഏറ്റെടുത്തിട്ടുണ്ട്.
(ഇ)	പുനലൂർ താലൂക്കിൽ സ്വയം സന്നദ്ധ പുനരധിവാസ പദ്ധതി പ്രകാരം ഏറ്റെടുത്ത ഭൂമി, വനഭൂമി ഏറ്റെടുക്കുന്നതിന് പകരമായി ഉപയോഗപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടോ; വിശദമാക്കാമോ;	(ഇ)	ശബരിമല റോപ് വേ പ്രോജക്ടിനുവേണ്ടി പരിഹാരവൽക്കരണത്തിനായുള്ള ഭൂമി കണ്ടെത്തിയിട്ടുള്ളത് കുളത്തുപ്പുഴ വില്ലേജിലെ സർവ്വേ നമ്പർ - 976/1 ൽ വരുന്ന ആർ.കെ.ഡി.പി. പദ്ധതി പ്രകാരം ഏറ്റെടുത്ത 4.5336 ഹെക്ടർ പ്രദേശമാണ്. നിലവിൽ ഈ റോപ് വേ പ്രോജക്ടിന്റെ അനുമതിക്കു വേണ്ടിയുള്ള നടപടികൾ പരിവേഷ് പോർട്ടലിൽ നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്.
(എഫ്)	സ്വയം സന്നദ്ധ പുനരധിവാസ പദ്ധതി പ്രകാരം സർക്കാർ ഏറ്റെടുത്ത റവന്യൂ ഭൂമിക്കു പകരമായി വനഭൂമി അനുവദിക്കുന്നതിനുള്ള നടപടിക്രമങ്ങൾ എന്തൊക്കെയാണെന്ന് വിശദമാക്കാമോ?	(എഫ്)	സ്വയംസന്നദ്ധ പുനരധിവാസ പദ്ധതി പ്രകാരം ഏറ്റെടുത്ത ഭൂമിയുടെ വിശദാംശങ്ങൾ റവന്യൂ വകുപ്പിനെ അതാത് സമയം അറിയിക്കുന്നതാണ്. ഇപ്രകാരം ഏറ്റെടുത്ത ഭൂമി സർക്കാരിന്റെ വികസന പദ്ധതികൾക്കായി വനഭൂമി ഏറ്റെടുക്കുന്നതിന് പകരമായി ഉപയോഗിക്കുകയും ഈ നടപടി ക്രമം കേന്ദ്ര സർക്കാർ അംഗീകരിക്കുന്ന മുറയ്ക്ക് ടി ഭൂമി റിസർവ്വ് ഫോറസ്റ്റായി നോട്ടിഫൈ ചെയ്യുന്നതുമാണ്.

സെക്ഷൻ ഓഫീസർ

Annexure 1

Guidelines for the voluntary relocation of willing eligible families from the non-tribal private settlements from inside the forests

There are several human settlements located inside the forests of Kerala. Some of these settlements have been demanding relocation from interior forests to outside, on account of acute human-wildlife conflict, recurring natural disasters, and poor reach of developmental programs. Relocation of these settlements from the forests shall benefit the people living therein from the hardships of human-wildlife conflict, vagaries of natural disasters and also help them to avail better developmental prospects. Government of Kerala has approved the voluntary relocation of willing families from inside the forests under the Rebuild Kerala Initiative and KIIFB, after paying suitable compensation. In order to further this process, the following guidelines are issued for the smooth and effective relocation of private, non-tribal settlements from the forests.

1. Land/habitations that meet the following requirements will be considered for voluntary relocation

1.1 The land/habitations/settlements should be either inside, along its periphery or contiguous to the forests.

1.2 It should be privately owned.

1.3 Preference will be given for sites where all the owners of individual plots in a compact area/site are willing for such taking over.

1.4 Preference will be given for sites with residential buildings.

2. Packages for Relocation

The relocation package will be an adapted model of the voluntary relocation package approved by the National Tiger Conservation Authority (NTCA) for voluntary relocation from villages in the notified core/critical tiger habitats with modifications to suit the field conditions of Kerala. However, payment of the entire package to the eligible willing family will be the only option, without any compensatory land for rehabilitation/relocation by the Forest Department. The compensation package under this model will be Rs.15.00 lakh per eligible willing family, which is the package approved for the voluntary relocation of willing eligible families under the Rebuild Kerala Development Programme vide Government Order No. GO (RT) No.483/2018/PEA dated 14-11-2019.

The meaning of eligible willing family will be in line with the NTCA guidelines *i.e.,*

2.1 "Residential family includes a person, his/her spouse, minor sons and daughters, minor brothers & sisters, father, mother and other relatives residing with him/her and dependent on him/her for their livelihood" in the project area. The persons who are staying temporarily at other places due to reasons of Health treatment, Employment etc. up to 2 years are considered as residents. Whereas for education, the course duration will be the criteria.

2.2 The following persons will be treated as separate eligible families, even if they currently live together with other relatives within the main family;

2.2.1 Major sons/daughters of the applicant (over 18 years), irrespective of his/her marital status.

2.2.2 Sisters/brothers of more than 18 years of age.

2.2.3 Physically or mentally challenged person (Son/ Daughter/Brother/Sister), of the applicant irrespective of age and sex with at least 40% of disability.

2.2.4 Minor orphan who has lost both his/her parent.

2.2.5 A widow or a woman divorcee (daughter/daughter in law/ sister) of the applicant.

2.3 Full package of Rs.15.00 lakh will be available for an eligible family having land upto 2 Ha for both resident and non-resident applicant.

2.4 In case of a non-resident eligible family, the compensation will be limited to one eligible family, even if there is major son/daughter etc. in the family.

2.5 In case of land more than 2 Ha in extent, each additional 2 Ha will be treated as one residential unit. For example, in case of a resident family with 2 eligible families and having 3 Ha, first 2 Ha will be treated as two residential units and the balance 1 Ha as the third eligible unit. If this family has 4.1 ha, it will be counted as the fourth eligible unit.

2.6 Cut-off date to decide the extent of land is 14/11/2019, which is date on which the scheme/fund was finally initiated in Forest Department by the Government. At the same time, natural process like a person attaining the age of 18 years, death leading to change in dependent status of a person etc.

should be accommodated till the date when the project is launched in the individual site.

2.7 In case of death of the original applicant during the course of processing the application, the number of eligible family units applied by the original applicant will remain constant.

3. Steps in implementing the package for voluntary relocation of eligible willing families

3.1 Identification of settlements to be relocated (Locations to be identified through field survey and mapped Division-wise) and the same has to be approved by SLEC.

3.2 Conduct field survey to detail the land holdings and identify the eligible families (Number of eligible families to be identified in each settlement and the preliminary details of land holdings, houses and other assets prepared. This will be again verified and finalized as and when the process of relocation is formally launched in the Forest Division concerned).

3.3 The Divisional Forest Officer (DFO)/Wildlife Warden (WW) will open a Help Desk in the settlements proposed for voluntary relocation, wherein the willing families shall be facilitated to avail the package.

3.4 The Range Forest Officer (RFO)/Assistant Wildlife Warden (AWW) will undertake the following exercise on relocating the settlements:

3.4.1 Information about the voluntary relocation scheme will

be disseminated through various media and also communicated to each of the potential participant.

3.4.2 Applications will be invited from the willing participants. Applications accompanied by letter of willingness to avail the relocation package and documents to prove the extent of land, title, ownership, tax receipts, residential status and eligibility etc. will be accepted by the RFO/AWW.

3.5 The RFO/AWW will present the documents before the Range Level Committee consisting of Range Officer, Ward Member and Village Officer.

3.6 Those applications which are defective shall be returned to the applicant, explaining the reasons and suggesting the corrections, if any, required.

3.7 All recommended applications from the Range Level Committee are presented before the Division Level Committee.

3.8 Divisional Level Committee consists of DFO/WW as Chairman, RFO/AWW as Convenor, Ward Member, Grama panchayath Secretary, Village Officer, Tahsildar (Land Records) and District Sub Registrar as members.

3.9 The Division Level Committee will verify the applications and forward the recommended applications along with the documents to Project Management Unit (PMU) for verification by Land Acquisition Unit.

3.10 The application after verification by the Land Acquisition (LA

Unit) Unit is forwarded to DFO to convene Regional Committee meeting.

3.11 Regional Committee consists of Conservator of Forests (CF)/ Chief Conservator of Forests (CCF) as Chairman, DFO/WW as Convenor, Range Officer, Panchayat President, Ward Member, Tribal Development Officer and SC Development Officer as members and MLA, District Registrar, Tahasildar (Land Records), Panchayat Secretary and Village Officer as Special Invitees.

3.12 The Regional Committee will verify the suitability of the land, eligibility of the owner(s), eligible amount etc. and if found eligible, approve the applications.

3.13 The defective/ineligible applications will be returned to the applicants, along with the reasons, thereof.

3.14 Once the applications are approved by the Regional Committee, it shall be forwarded to the DFO/WW for taking the following steps:

3.14.1 Obtain an affidavit from the applicant that the land under the instant case is under his/her ownership and possession and not under any hypothecation.

3.14.2 Obtain from the applicant a non-encumbrance certificate for 10 years issued by the Registrar and a certificate from the Village Officer that no document required for hypothecation has been issued to the applicant in that survey number.

3.14.3 Each eligible family shall open a bank account in the

name of the head of the family to which the amount has to be transferred. In case of married persons, it will be a joint account in the name of both the spouses. In case of mentally challenged persons it will be a joint account in the name of the challenged person and his legal guardian.

3.15 After confirming the steps above, the DFO/WW will secure an agreement from the applicant in stamp paper worth Rs. 200/- accepting the package and giving consent to transfer the land, along with all improvements, to the Kerala Forest Department. This affidavit shall state the following details.

3.15.1 The land under the instant case is under his/her ownership and possession.

3.15.2 In case of those applicants whose land is under hypothecation in banks due to loan liabilities of minor amounts, the loan amount will be deducted from the compensation amount.

3.15.3 The applicant and his/her spouse have no other land in that project area.

3.15.4 An affidavit from the family head showing his satisfaction about number of eligible family unit.

3.15.5 Accepting the package and giving consent to transfer the land, along with all improvements, to the Kerala Forest Department.

3.16 Then the DFO/WW will forward to the Chairman-Regional Committee, the request for the release of first instalment to each of the eligible families.

3.17 The Chairman - Regional Committee will scrutinize the documents and then recommend to PMU for the release of first instalment.

3.18 Once the PMU scrutinizes and confirms the eligibility of the package, the recommendations will be forwarded to the project funding agency for releasing the first instalment, i.e., 50% of the eligible amount, to the account of the applicants.

3.19 Simultaneously, the DFO/WW will take adequate steps to get the land locked/blocked from further transactions before the amount is credited to the account.

3.20 On receipt of the 1st instalment, the applicant will start shifting the livestock, households and other belongings and this will be completed within the time-limit accepted in the agreement.

3.21 The applicants who have complied with the agreed conditions for timely shifting can then apply for the second and final instalment.

3.22 The RFO/AWW shall draw up a Mahazar confirming the removal of belongings and finally vacating the property and report the same to the DFO/WW.

3.23 Simultaneously, the applicant has to transfer the land to the DFO/WW representing Government of Kerala by registering the documents.

3.24 On receipt of application for the second instalment, the RFO/AWW will confirm the compliance of all the requirements and recommend to the DFO/WW for the payment of the final instalment.

3.25 On receipt of the recommendation from the RFO/AWW, the DFO/WW will recommend to Regional Committee for the release of the final installment to the applicant.

3.26 Based on the recommendations of the Regional Committee, the Chairman, Regional Committee will recommend for the release of the final instalment and request the PMU.

3.27 Based on the recommendations of the Regional Committee, the PMU will process and recommend the payment of the final instalment, to the project funding agency.

3.28 The applicant can continue to collect agricultural produce from his land, till the final instalment is paid.

3.29 Simultaneously, the DFO/WW will take action to mutate the land in the name of the Department.

3.30 Thereafter, the DFO/WW will initiate a proposal for notifying the area as Reserve Forest.

3.31 DFO/WW will also submit a monthly progress report on the status and progress of relocation to the PMU through Regional Committee.

The original guideline approved by the 1st SLEC held on 04/11/2020 stands modified as above.